

Zwaangans/Chinese knobbelgans in Nederland

André van Kleunen, Sovon Vogelonderzoek Nederland

Zwaanganzen (*Anser cygnoides*) zijn inheems in het oosten van Azië. De broedgebieden liggen in Mongolië en omstreken. De soort trekt 's winters zuidwaarts naar het oosten van China. De zwaangans staat op de mondiale Rode Lijst als kwetsbaar, vanwege een snelle aantalsafname ten gevolge van jacht en intensivering van de landbouw. Er is een gedomesticeerde vorm van de zwaangans, die ook wel Chinese knobbelgans wordt genoemd. Deze wordt her en der over de wereld gehouden voor vlees en eieren.

De vogels die in Nederland in het wild worden waargenomen, betreffen vooral de gedomesticeerde vorm. Zij zijn uiteindelijk te herleiden tot gehouden vogels, zoals op kinderboerderijen. Echter, met foto's gedocumenteerde waarnemingen op Waarneming.nl tonen aan dat ook vogels die in ieder geval sterk lijken op wilde zwaanganzen, in Nederland voorkomen. Het is aannemelijk dat die te herleiden zijn tot vogels uit waterwildcollecties.

Voorkomen in de broedtijd

Het is onduidelijk wanneer deze soort voor het eerste broedde in Nederland. Hij wordt niet genoemd in de eerste broedvogelatlas van 1973-1977. Wel in de tweede van 1998-2000; toen werd de broedpopulatie op 10-20 paar geschat. Tussen 1998-2000 en 2005 zouden de aantallen zijn toegenomen naar zeker 150 paar. De meest recente aantalsschatting dateert van 2013-2015: 20-30 paar. Dit duidt op een afname. Er is echter wel enige discussie over het hoge aantal in 2005, wat te maken zou kunnen hebben met determinatieproblemen. Broedterritoria zijn uit alle provincies, behalve Groningen, Drenthe en Limburg, gemeld. Buiten Nederland zijn er broedgevallen bekend uit Duitsland en ook in Italië zijn enkele broedterritoria gemeld.

Voorkomen buiten de broedtijd

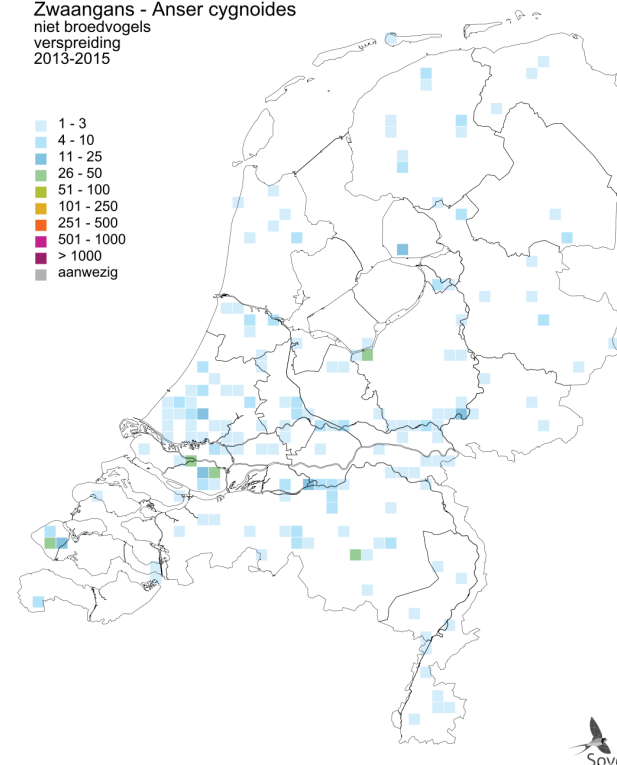
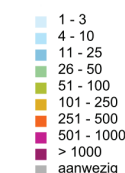
Zwaanganzen in Nederland vertonen geen gerichte trekbewegingen, maar kunnen wel op enige afstand van broedplekken waargenomen worden. Het is aannemelijk dat een groot deel van de Nederlandse vogels niet broedt. De winterspreiding is veel ruimer dan de broedverspreiding en laat een hoge presentie zien in Zuid-Holland en langs de Rijnakken.

In de watervogeltellingen wordt de soort sinds het begin van de jaren tachtig gemeld. Op Waarneming.nl staat een waarneming van 1968, echter de daarop volgende waarnemingen stammen uit 1979. De aantallen pleisteraars namen sterk toe tot 2000. De recente aantallen bedragen echter nog maar een kwart van dat niveau. Het wintermaximum voor 2013-2015 wordt op 100-200 vogels geschat. Waarschijnlijk ligt dat tegenwoordig de helft lager. De achterliggende oorzaken van deze aantalsafname zijn onduidelijk. De soort houdt zich vaak op in gemengde groepen met de soepgans, waarvan de aantallen eveneens afnemen.

Zwaangans (wilde vorm) gefotografeerd in het Hunzedal (Dr). (Foto: Evert Klomp)

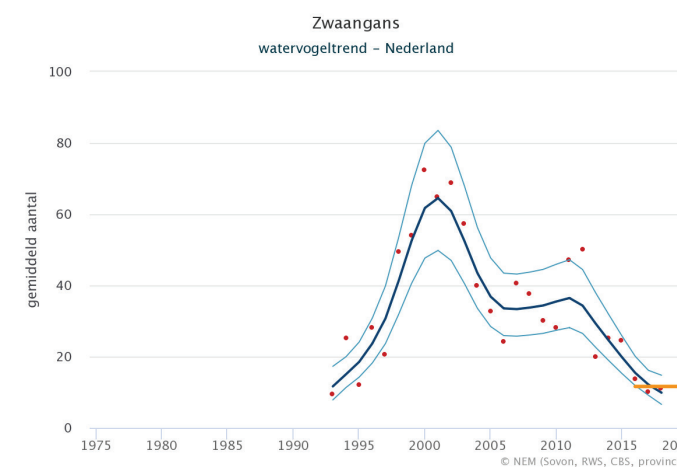
Zwaangans - *Anser cygnoides*
niet broedvogels
verspreiding
2013-2015

Winterspreiding van de zwaangans in Nederland in 2013-2015. (Bron: Sovon Vogelatlas)

Chinese knobbelgans (gedomesticeerde vorm zwaangans) en ter vergelijking rechts een grauwe gans. (Foto: Harvey van Diek)

Aantalsontwikkeling van zwaangans op basis van watervogeltellingen. Het oranje lijntje geeft het gemiddelde aantal in de afgelopen vijf seizoenen weer. (Bron: Sovon Vogelatlas)

Plaatselijk worden deze (zwaanganzen en soepganzen) weggevangen of geschoten in verband met schade of overlast. Overigens is het aannemelijk dat zwaanganzen in groepen met soepganzen door waarnemers gemakshalve als soepgans worden gerapporteerd.

Herkenning

De wilde zwaangans is een grote gans – vergelijkbaar met grauwe gans – met een zeer lange nek, een vrij smalle, langwerpige kop en een lange zwarte snavel. De bovenkant van de kop en achterzijde van de hals zijn donkerbruin, de voorzijde van de hals is lichtbruin tot beige. De gedomesticeerde vorm van de zwaangans (Chinese knobbelgans) is zwaarder van bouw dan de wildvorm (vaak met 'hangbuik' en iets opgerichte staart), en heeft een zwarte knobbel op de snavel en een keelflap. Ze onderscheiden zich van soepganzen (gedomesticeerde vorm van grauwe gans) door de zwarte snavel en grote knobbel en het contrast tussen de donkere achterzijde van de nek en de lichte voorzijde. Soms worden ook knobbelganzen met oranje snavels gezien, waarbij we ervan uit mogen gaan dat het hybrides met soepganzen/wilde grauwe ganzen betreft.

Telprojecten en waarnemingen doorgeven

De aantallen zwaanganzen worden gevolgd binnen de maandelijkse watervogeltellingen in het kader van het NEM, gecoördineerd door Sovon. Losse waarnemingen van zwaanganzen kunnen worden doorgegeven via telmee.nl of waarneming.nl (graag met onderscheid tussen de gedomesticeerde en wilde vorm). Waarnemingen die wijzen op broedende zwaanganzen kunnen worden doorgegeven op de Sovon-website: <https://www.sovon.nl/tellen/telprojecten/meldingen-zeldzame-broedvogels>

Verder lezen

Statistieken voorkomen in Nederland: <https://stats.sovon.nl/stats/soort/1560>

Risicoanalyse zwaangans: <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/17618>

